

Diskussionsmaterial om tvångs- och begränsningsåtgärder

Grundlagen skyddar medborgaren

Varje medborgare är gentemot det allmänna skyddad mot påtvingat kroppsligt ingrepp och frihetsberövande.

Vad är en tvångs- och begränsningsåtgärd?

- Att göra något mot den enskildes vilja
- Att frihetsberöva och begränsa den enskildes rörelsefrihet

Vad är en skyddsåtgärd?

Syftet med en skyddsåtgärd ska vara att skydda den enskilda

Personen ska också ge sitt samtycke till åtgärden

Vad kan tvång och begränsningar innebära?

- Känsla av att bli kränkt och ovärdigt behandlad
- Minskad rörlighet leder ofta till muskelsvaghet, försämrad balans, gångförmåga och fallrisk
- Minska självständighet
- Bälten kan orsaka allvarliga olyckor och dödsfall

Exempel på tvångs- och begränsningsåtgärder

- Att tvinga en person att duscha
- Att ta den enskildes tillhörigheter (t.ex. cigaretter), mot dennes vilja
- Att montera ett brickbord på rullstolen (som hindrar personen att resa sig upp) mot personens vilja
- .... kan ni komma på fler?

Exempel på en skyddsåtgärd

Kim har trillat ur sin rullstol och vill därför hellre ligga i sängen. Där känner han sig tryggare än i rullstolen.

Personalen föreslår att Kim ska prova ett bälte i rullstolen för att inte ramla ur den. Då kan han fortsätta att umgås med de andra boende.

Kim vill prova bältet och tycker lösningen fungerar bra.

Eftersom syftet är att skydda Kim från att trilla och han har gett sitt samtycke är detta en skyddsåtgärd.

Varför används tvångs- och begränsningsåtgärder?

En stark vilja – ofta från anhörigas sida – att skydda enskilda från skada

Brister i organiseringen av arbetet, till exempel bemanning, kompetens eller i miljön

Okunskap

... kan ni komma på fler?

Gemensamt ansvar

- Personalen behöver veta vad tvångs- och begränsningsåtgärder är
- Om tvångs- och begränsningsåtgärder förekommer eller riskerar att förekomma är det viktigt att personalen synliggör det

Personalen ska känna sig trygga i att det är bra att synliggöra kvalitetsbrister – här har chefen en viktig roll.

Att förebygga på verksamhetsnivå

Arbeta systematiskt

- Planera verksamheten utifrån de behov som ska tillgodoses och de mål och krav som gäller för den
- Vid genomförandet av arbetet synliggöra förekomst av eller risk för tvångs- och begränsningsåtgärder
- Vid egenkontroll speciellt uppmärksamma tvång och begränsningar
- Förbättra verksamheten utifrån det som framkommit vid genomförandet och egenkontrollen

Förbättringsarbetet

Genom att synliggöra förekomst av – och risk för – tvångs- och begränsningsåtgärder får ledningen för verksamheten anledning att se över:

- bemanningen
- kompetensen
- brister i miljön
- personalens behov av mera stöd
- behov av förnyade riskanalyser

Förebygga på individnivå

Arbeta individcentrerat och systematiskt.

- Planera bemötande, arbetsätt och insatser i samspel med den enskilda utifrån dennes behov
- Beakta den enskildes eventuella behov av stöd för kommunikation
- Var uppmärksam på situationer som kan leda fram till tvångs- och begränsningsåtgärder
- Analysera dessa situationer. Finns det bakomliggande problem? Sök efter möjliga lösningar
- Prova åtgärder i syfte att förebygga dessa situationer
- Följ upp om de vidtagna åtgärderna lett till en förbättring.

Stöd för förebyggande arbete

www.kunskapsguiden.se

På kunskapsguiden.se finns stöd för dig som vill utveckla arbetet med att förebygga tvång och begränsningar i verksamheten.

The screenshot shows the website's navigation menu with 'Hälsoproblem', 'Teman', 'Kunskapsstöd', 'Kurser & utbildningar', and 'Aktuellt'. The breadcrumb trail is 'Start > Äldre > Teman > Tvång och begränsningar'. The main heading is 'Tvång och begränsningar'. Below it, a text block explains that forced and restrictive measures are often experienced as degrading and negatively affect the person's dignity and self-esteem, and that many situations can be prevented and avoided. Below the text are four buttons: 'Tvångs- och begränsningsåtgärder', 'Stöd på verksamhetsnivå', 'Stöd på individnivå', and 'Lärande exempel'. The page is divided into three columns. The left column has a heading 'Frågor och svar om tvångs- och skyddsåtgärder inom vård och omsorg om vuxna' and a text block about questions for care workers. Below it is a button 'Frågor och svar'. The middle column has a heading 'Nollvision – för en demensvård utan tvång och begränsningar' and a text block about an education package from the Swedish Dementia Center. Below it is a button 'Nollvision – ett utbildningspaket'. The right column has a heading 'Miljöanpassningar som bidrar till ökad delaktighet' and a text block about training material from the Authority for Dementia. Below it is a button 'Kunskapsmaterial från MFD'. On the far right, there is a vertical sidebar titled 'UTBILDNINGSPAKET' with four colored boxes: 'Handbok', 'Webbutbildning', 'Anhöringskrift', and 'Mobilapp'.

Diskussionsfrågor – tvångs-, begränsnings- och skyddsåtgärder

- Ge exempel på hur personers möjlighet att röra kroppen kan begränsas med hjälp av olika hjälpmedel?
- Ge exempel på hur de boendes rörelsefrihet kan inskränkas på andra sätt?
- Ge exempel på några skyddsåtgärder?
- Förekommer det/har det förekommit skyddsåtgärder i er verksamhet. I så fall vilka?

... fler diskussionsfrågor

- Har du varit med om att genomföra, eller sett hur andra har genomfört insatser som personen motsatt sig? Berätta!
- Välj någon/några av de exempel som kommer fram i svaren på frågan ovan. Hur skulle ni kunna hantera en sådan situation i stället för att använda tvång och begränsningar?
- Hur kan andra professioner vara till hjälp i arbetet med att förebygga tvång och begränsningar?

Gör en plan

Diskutera hur ni kan undvika tvångs- och begränsningar. Fråga er till exempel: Hur kan vi

- öka vår kunskap om tvångs- och begränsningsåtgärder
- säkra att det som sker eller riskerar att ske synliggörs
- skapa ett återkommande forum där vi diskuterar brister och förebyggande åtgärder

Hur kan vi förklara för anhöriga att vi inte får använda tvångs- och begränsningsåtgärder?

- Betona att ni inte kan göra saker mot den enskildes vilja.
- Erbjud anhöriga att bli delaktiga i hur ni tillsammans skulle kunna lösa situationen med en alternativ åtgärd.
- Om den enskilde vägrar – ta hjälp av anhöriga i ett motiveringsarbete.

Mer information finns på:
www.kunskapsguiden.se

Prenumerera på vårt nyhetsbrev:
www.socialstyrelsen.se/nyhetsbrev